

KJE SE JE ŠOLAL KIPAR FRANC ROTMAN (okr. 1710 — 1788)?

DAMJAN PRELOVŠEK

Arhivski drobec, ki so ga skrivale knjige sejnih zapisnikov ljubljanskih mestnih predstavnikov, prinaša več luči v razmerje med Francescom Robbom (okr. 1698 — 1757) in njegovim delavniškim naslednikom Francem Rotmanom (Rottman, Rothmann).¹ Nekateri slogovni razločki v delih obeh umetnikov so Melito Steletovo odvrčali od misli, da gre za neposredno razmerje med učiteljem in učencem. Rotmanovi kipi so bolj masivni, brez višinskega zagona in gracije,² torej brez poglobitvenih kvalitet Robbovega dleta. Vse to ni le nasledek manjše nadarjenosti in obrtnega znanja, temveč, kot nas pouči arhivski podatek, tudi vpliv drugega šolanja.

Ko je ljubljanski zidarski in kamnoseški ceh s svojim tedanjim cehovskim nadmojstrom Candidom Zullijanijem leta 1760 oporekal Rotmanu pravico do samostojnega opravljanja kamnoseške obrti, je ta samozavestno odklonil plačevanje mojstrskega prispevka z utemeljitvijo, da se na svoje delo spozna bolje od vseh drugih, saj se je izšolal v Benetkah pri Josephu Torretiju³ (Giuseppe Torretto,⁴ roj. v Pagnanu 1661, um. v Benetkah 1743). Nadaljevanje dvogovora med sprtima stranema nam potrjuje, da je Rotman prevzel kiparsko obrt od Robba, zaradi česar so ga tudi sprejeli med meščane. Cehovski mojstri so vztrajali pri prepovedi zaposlovanja kamnoseških pomočnikov, saj je Rotman dobil domovinsko pravico v mestu le kot kipar. Umetnik se je branil, da je kamnoseštvo del kiparstva, kar je veljalo že pri Robbi, sicer pa sam vso grobo obdelavo kamna prepušča kamnosekom. Zaradi popolnosti dodajmo, da se je s to obravnavo v mestni hišilekončal dolgotrajen spor med ljubljanskim cehom in Rotmanom. Popustili sta obe strani in cehovski mojstri so kiparja sprejeli v svoje vrste ter ga tako pripravili do spoštovanja svojih pravil.

Franc Rotman je bil rojen v Benetkah in ni bil vipavski rojak, kot je domneval Steska.⁵ Naravno je, da si je poiskal učitelja med znanimi mojstri rodnega mesta. Torretto je veljal za enega najbolj zaposlenih kiparjev. V beneške baročne sheme je iz rodnega Pagnana, kjer je cvetela močna kiparska obrtna tradicija, prežeta s plodnimi in novatorskimi sokovi, vnesel precej umetnostnih novosti.⁶ Ni naključje, da je pozneje

iz neposredne bližine Torrettovega rojstnega kraja izšel tudi znameniti kipar Canova. Klasicistični hlad je iz učiteljevih del zavel zato tudi v Rotmanove kipe.

Iz Benečije je Rotmana življenjska pot popeljala v Ljubljano, kjer se je leta 1740 poročil, priči pa sta mu bila slikar Franc Jelovšek in kamnosek Francesco Grumnik.⁷ Ne vemo, kakšno je bilo Rotmanovo razmerje do prvega ljubljanskega kiparja Robba, gotovo pa je, da po umetnostni strani poldrugo desetletje delovanja v tem mestu ni privedlo do večjih slogovnih sprememb. Kot smo videli, je Rotman še leta 1760 imenoval za svojega učitelja le Torretta, kar potrjuje misel o kiparjevem dovolj samostojnem delovanju v Ljubljani.

Podatek o Rotmanovem šolanju je še nov dokaz za tesen umetnostni naslon ljubljanskega baroka na beneško umetnost. S kiparjevo smrtjo ta tradicionalna zveza preneha, saj se je njegovo življenje izteklo že daleč v novi terezijanski čas, ki ni imel več pravega posluha za umetnostno kvaliteto in je bolj podpiral solidno obrtništvo.

OPOMBE

1. V. Steska, Ljubljanski baročni kiparji, ZUZ, V, 1925, str. 96; M. Stelè, Ljubljansko baročno kiparstvo v kamnu, ZUZ, n. v., IV, 1957, str. 56—59; članek iste avtorice v SBL (z literaturo); S. Vrišer, Baročno kiparstvo, Ars Sloveniae, Ljubljana 1967, str. X. — 2. SBL, geslo Rotman. — 3. MALj, Cod. I/99, 1760, fol. 181 sl. (»...und sie denen es jure nicht begehren, das was er erlernet hat zu Venedig bey den Josephen Tarreti ergriffen auch das ist ihme solche profession zu treben verwilliget, und das Bürgerrecht ertheilt worden...«). — 4. O Torrettu je objavil monografski članek C. Semenzato v Arte Veneta, XVIII, 1964, str. 123—134, kjer popravlja letnico kiparjevega rojstva in predlaga nekaj novih atribucij. — Thieme-Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler... (s starejšo literaturo); A. Rizzi, Storia dell'arte in Friuli, Il settecento, Udine 1967, str. 25—29. — 5. Steska, o. c.; MALj, Cod. XIII/174, 1757, Eb, fol. 31. Podatek je našla prof. I. Ferjanova. — 6. A. Rizzi, o. c., str. 25—26. — 7. V. Steska, o. c.; Kamnosekov priimek so pisali zelo različno: Grabnik, Grobnik, Gromenich, Gromnikh, Grubnigh, Grumenig, Grumnigh in podobno.